स च येन क्रीतः। स्वयमुपगतोदशमः।१०। स च यस्योपगतः। अपविद्धस्त्वेकादशः११। पित्रा मात्रा च परित्यक्तः। स च येन गृहीतः। यत्र क्वचनोत्पादितश्च द्वादशः१२। एतेषां पूर्वः पूर्वः श्रेयान्। स एव दायहरः'।

'बह्वीनां द्वादश ह्येव पुत्राः पुराणदृष्टाः। स्वयमुत्पादितः स्वक्षेत्रे संस्कृतायां प्रथमः१ तदलाभे नियुक्तायां क्षेत्रजो द्वितीयः२। तृतीयः३ पुत्रिका विज्ञायते अभ्रांशुका पुंसः पितृलभ्येति प्रतीचीनं गच्छति पुत्रत्वम्। श्लोकः। अभ्रातृकां प्रदास्यामि तुभ्यं कन्यामलङ्कृताम्। अस्यां यो जायते पुत्रः स मे पुत्रोभवेदिति। पौनर्भवश्चतुर्थः४ पुनर्भूः कौमारं भर्त्तारमुत्सृज्यान्यैः सह चरित्वा तस्यैव कुटुम्बमाश्रयति सा पुनर्भूर्भवति। या च क्लीवं पतितमुन्मत्तं वा भर्त्तारमुत्सृज्यान्यं पतिं विन्दति मृते वा, सा पुनर्भूर्भवति। कानीनः पञ्चमो या पितुर्गृहेऽसंस्कृता कामादुत्पादयेन्मातामहस्य पुत्रोभवतीत्याहुः। अथाप्युदाहरन्ति। अप्रत्ता दुहिता यस्य पुत्रं विन्दति तुल्यतः। पुत्री मातामहस्तेन दद्यात् पिण्डं हरेद्धनमिति। गूढे च गूढोत्पन्नः षष्ठ इत्येते दायादा बान्धवास्त्रातारोमहतोभयादित्याहुः। अथादायादास्तत्र सहोढएव प्रथमो या गर्भिणी संस्क्रियते तस्यां जातः सहोढः पुत्रोभवति। दत्तकोद्वितीयो यं मातापितरौ दद्याताम्। क्रीतस्तृतीयस्तच्छुनःशेफेन व्याख्यातं हरिश्चन्द्रोह वै राजा सोऽजीगर्त्तस्य शेपवत्सैः पुत्रं विक्राय्य स्वयं क्रीतवान्। स्वयमुपागतश्चतुर्थः तच्छुनःशेफेन व्याख्यातं शुनःशेफो ह वै यूपे नियुक्तो देवतास्तुष्टाव तस्येह देवताः पाशं विमुमुचुस्तमृत्विजऊचुर्ममैवायं पुत्रोऽस्त्विति तानाह न सम्पदे ते सम्पादयामासुरेष एव वं कामयेत तस्य पुत्रोऽस्त्विति तस्येह विश्वामित्रोहोतासीत्तस्य पुत्रत्वमियाय। अपविद्धः पञ्चमो यं मातापितृभ्यामपास्तं प्रतिगृह्णीयात्। शूद्रापुत्रएव षष्ठोभवतीत्याहुरित्येतेऽदायादा बान्धवाः। अथाप्युदाहरन्ति। यस्य पूर्वेषां वर्णानां न कश्चिद्दायादः स्यादेते तस्यापहरन्ति' वसिष्ठसंहिता १७अ०। अत्र कानीनस्य मातामहसुतत्वमुक्तं विष्णु० सूत्रे च पाणिग्राहस्य पुत्रत्वं मिथःसमयभेदेनात्र व्यवस्था

द्वादशप्रसृत त्रि० द्वादश प्रसृतयः सन्त्यत्र अच्। द्वादशप्रसृतियुक्ते सुश्रुतोक्ते वस्तिभेदे यथा "दत्त्वादौ सैन्धवस्याक्षं मधुनः प्रसृतिद्वयम्। विनिर्मथ्य ततो दद्यात्स्नेहस्य प्रसृतित्रयम्। एकीभूते ततः स्नेहे कल्कस्य प्रसृतिं क्षिपेत्। संमूर्च्छिते कषायन्तु चतुःप्रसृतिसम्मितम्। वितरेच्च तदावापमन्ते द्विप्रसृतोन्मितम्। एवं प्रकल्पितो वस्तिर्द्वादशप्रसृतो भवेत्। ज्येष्ठायाः खलु मात्रायाः प्रमाणमिदमीरितम्। अपह्रासे भिषक्कुर्य्यात्तद्वत्प्रसृतिहापनम्। यथावयो निरूहाणां कल्पनेयमुदाहृता। सैन्धवादिद्रवान्तानां सिद्धिकामैर्भिषग्वरैः"।

द्वादशभाव पु० द्वादशगुणितो भावः। ज्यो०उक्तेषु तन्वादिषु द्वादशसु भावेषु तदानयनादि तत्रस्थितग्रहफलञ्च नी०ता०उक्तं यथा "पूर्वं नतं स्याद्दिनरात्रिखण्डं दिवानिशोरिष्टघटीविहीनम्। दिवानिशोरिष्टघटीषु शुद्धं द्युरात्रिखण्डं त्वपरं नतं स्यात्। तत्काले सायनार्कस्य भुक्तभोग्याऽंशसंगुणात्। स्वोदयात् खाग्निलब्धं यत् भुक्तं भोग्यं रवेस्त्यजेत्। इष्टनाड़ीपलेभ्यश्च गतगम्यान्निजोदयात्। शेषं खत्र्याहतं भक्तमशुद्धेन लवादिकम्। अशुद्धशुद्धभे हीनयुक् तनुर्व्ययभांशकम्। एवं लङ्कोदयैर्भुक्तं भोग्यं शोध्यं पलीकृतात्। पूर्वपश्चान्नतादन्यत् प्राग्वत्तद्दशमं भवेत्। सषड्भे लग्नखे जायातुर्य्यौ लग्नोनतुर्य्यतः। षष्ठांशयुक् तनुः सन्धिरग्रे षष्ठांशयोजनात्। त्रयः ससन्धयोभावाः षष्ठांशेनैकयुक् सुखात्। अग्रे त्रयः षडेवं ते भार्द्धयुक्ताः परेऽपि षट्। खेटे भावसमे पूर्णं फलं सन्धिसमे तु खम्। हीनेऽधिके द्विसन्धिभ्यां भावे पूर्वापरे फलम्। भुक्तं भोग्यं स्वेष्टकालान्न शुद्ध्येत् त्रिंशन्निघ्नाद्भोदयाप्तं लवाद्यम्। हीनं युक्तं भास्करे तत्तनुः स्याद्रात्रौ लग्नं भार्द्धयुक्ताद्रवेस्तु। खेटे सन्धिद्वयान्तःस्थे फलं तद्भावजं भवेत्। हीनेऽधिके द्विसन्धिभ्यां भावे पूर्वापरे फलम्। ग्रहसन्ध्यन्तरं कार्य्यं विंशत्या गुणितं भवेत्। भावसन्ध्यन्तरेणाप्तं फलं विंशोपकाः स्मृताः"। अयमर्थः। मेषादिराशीनामुदयकालोलग्नं तस्य च त्रिंशदंशरूपतया जन्मकाले मेषादीनां यतमोऽंशो गतः तदारभ्य तदुत्तरराशेस्ततोर्वाचीनांशान्तः तनुभावः एवं धनभावादि एवं तन्वादिद्वादशभावास्तेषां सन्धयोऽपि तथैव ज्ञेयाः। राशिमात्रगणनया फलं स्थूलं भावगणनया तु सूक्ष्मं फलादिकं भवतीति ज्ञेयम्। ते च तनुभावः, धनभावः, सहजभावः, बन्धुभावः, पुत्रभावः, रिपुभावः, कलत्रभावः, मृत्युभावः, धर्मभावः, कर्मभावः, आयभावः, व्ययभावश्चेति द्वादश। तेषां सन्धयश्च द्वादशेत्यवधेयम्।